

ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра соціальних та поведінкових наук

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

 Наталя КИРИЧЕНКО

«29» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

09 ПОЛІТИЧНА ЕКОНОМІЯ

(назва навчальної дисципліни)

освітній рівень перший (бакалаврський)

спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація
(освітньо-професійна програма) «Фінанси, банківська справа та страхування»

факультет економічний
(назва факультету)

2025-2026 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Політична економія»

(назва навчальної дисципліни)

для здобувачів вищої освіти економічного факультету

освітній рівень перший (бакалаврський)

освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»

Розробник: *Михайло ОРЛИК, Phd. екон. наук, доцент кафедри соціальних та поведінкових наук, доцент*

Розглянуто та затверджено на засіданні кафедри соціальних та поведінкових наук

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Завідувач кафедри _____

(підпис)

Інна ВАРНАВСЬКА

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією економічного факультету

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

Затверджено на засіданні вченої ради економічного факультету

Протокол від «29» серпня 2025 року № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (напрямок підготовки), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5,0 кр.	Галузь знань <u>07 Управління та адміністрування</u> (шифр і назва)	Обов'язкова	
Змістових частин – 2	Спеціальність: <u>072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок</u>	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферат</u> (назва)		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150 год.		Семестр	
		2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4,5 самостійної роботи студента – 4,5	Освітній рівень: <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції	
		36 год.	18 год.
		Практичні, семінарські	
		38 год.	20 год.
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		76 год.	96 год.
Індивідуальні завдання:			
–	–		
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 50%

для заочної форми навчання – 25%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом є закони (закономірності) розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямована на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів, з метою задоволення безмежних потреб.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальна дисципліна «Політична економія» є складовою циклу професійної підготовки фахівців. Вивчення «Політичної економії» базується на знаннях, отриманих при вивченні навчальної дисципліни «Історія економіки та економічної думки», а також становить базис для подальшого освоєння змісту навчальних курсів «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Економіка підприємства» та ін.

Мета: формування ґрунтовних економічних знань щодо сутності економічних явищ і процесів; оволодіння механізмами використання економічних законів у господарській діяльності; забезпечення базової теоретичної підготовки, необхідної для подальшого вивчення циклу економічних дисциплін; розвиток економічного мислення та економічної культури.

Завдання: формування понятійно-категоріального апарату аналітичної економії; з'ясування природи і змісту економічних законів та визначення механізму їх використання людьми у господарській діяльності; розкриття теоретичних засад економічних явищ і процесів; аналіз класифікаційних ознак і принципів рис економічних систем; дослідження взаємозв'язку і взаємного впливу економічних суб'єктів в процесі економічної діяльності, способів і методів ефективного використання обмежених ресурсів; розкриття закономірностей економічного розвитку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Сформувати **компетентності**:

ЗК01 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03 Здатність планувати та управляти часом.

ЗК07 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК09 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11 Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12 Здатність працювати автономно.

СК02 Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК09 Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК11 Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

Набути **програмні результати навчання**:

ПР01 Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПР12 Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР13 Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР16 Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістова частина 1. Загальні основи функціонування економічної системи

Тема 1. Предмет і метод політичної економії

Тема 2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці

Тема 3. Економічні потреби та інтереси

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку

Тема 5. Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток

Змістова частина 2. Ринкова економіка як система

Тема 8. Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення

Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин.

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента

Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятність, відтворення робочої сили та їх регулювання державою

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції

Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік

Тема 16. Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин

Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток.

Тема 1. Предмет і метод політичної економії.

Зародження економічних знань. Становлення і основні етапи розвитку політекономії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет політичної економії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних

законів. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце політекономії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці

Виробничі можливості суспільства. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та її відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Продукт виробництва. Необхідний і додатковий продукт. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Суспільний поділ праці. Класифікатор видів економічної діяльності. Галузі та структура економіки. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники. Модель «Витрати-випуск» та міжгалузевий баланс економіки.

Тема 3. Економічні потреби та інтереси.

Економічні потреби суспільства, їх суть і класифікація. Безмежність потреб. Піраміда Маслоу. Закон зростання потреб. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ.

Економічні та неекономічні блага. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку.

Економічна система: сутність і структура. Визначення економічної системи. Структура економічної системи. Діалектика продуктивних сил, виробничих відносин та надбудови. Класифікація економічних систем за різними ознаками (теорії періодизації економічного розвитку суспільства: формаційний, цивілізаційний та системний підходи).

Типи економічних систем. Причини існування різних типів економічних систем. Основні риси традиційної економіки. Адміністративно-командна економіка, її переваги та недоліки. Ринкова економіка: основні характеристики та переваги. Недоліки ринкової економіки. Основні характеристики змішаної економіки. Моделі змішаної економічної системи. Рушійні сили розвитку економічних систем.

Власність в системі суспільного виробництва. Економічний та юридичний зміст власності. Концепції про власність. Суб'єкти та об'єкти власності. Типи і форми власності, їх реформування у процесі ринкових перетворень.

Тема 5. Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Сутність та основні риси натурального господарства. Товарне господарство. Умови виникнення та еволюція товарного виробництва. Товар і його властивості.

Товарна форма виробленого продукту та послуг. Відмінність товару від продукту. Вартість як економічна категорія. Вартість (мінова вартість) і споживна вартість. Економічні теорії про вартість товару. Теорія трудової вартості, теорія «трьох факторів», теорія граничної корисності. Величина вартості товару. Конкретна й абстрактна праця. Залежність величини вартості товару від продуктивності праці. Проста та розвинена форми товарного виробництва. Закон вартості та його функції.

Виникнення, суть і функції грошей. Теорії грошей. Види грошей. Види грошей. Ціна товару та фактори, що на неї впливають.

Грошовий обіг і його закони. Грошовий мультиплікатор. Грошова система та її елементи. Основні типи грошових систем. Інфляція. Антиінфляційна діяльність держави. Методи боротьби з інфляцією. Особливості грошового обігу в Україні.

Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата.

Капітал як економічна категорія. Загальна характеристика процесу перетворення грошей у капітал. Теорії про сутність капіталу. Загальна формула руху капіталу. Попит та пропозиція капіталу.

Види та форми капіталу. Людський капітал. Інтелектуальний капітал. Фінансовий капітал. Виробничий капітал. Капітал як фактор виробництва. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал і механізм його відтворення. Оборотний капітал. Фонди обігу. Оборотні засоби.

Нагромадження капіталу: сутність та показники ефективності. Фінансування і кредитування. Інвестиційна діяльність. Види та джерела формування інвестицій. Класифікація інвестицій. Інвестиційна політика України.

Теорії заробітної плати. Визначення вартості робочої сили. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи.

Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренца та коефіцієнт Джині. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Роль держави у забезпеченні соціального захисту. Основні елементи механізму соціального захисту. Мінімальна заробітна плата та її критерії.

Тема 7. Витрати виробництва і прибуток.

Витрати виробництва. Теорії витрат виробництва. Сучасна класифікація витрат. Суспільні витрати. Економічні й бухгалтерські витрати. Витрати у

короткостроковому і довгостроковому періоді. Постійні та змінні витрати. Граничні витрати. Валові (сукупні) витрати. Собівартість продукції, її види та структура. Шляхи зниження собівартості.

Валовий дохід. Прибуток як економічна категорія. Концепції про джерела прибутку. Функції та види прибутку. Економічний прибуток, бухгалтерський прибуток. Показники прибутковості діяльності фірми. Рентабельність та її види. Міжгалузева конкуренція та формування середньої норми прибутку.

Тема 8. Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення.

Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку: альтернативні теорії. Риси, структура та функції ринку. Класифікації ринків за різними ознаками. Характерні ознаки сучасної ринкової економіки в Україні.

Основи теорії попиту та пропозиції. Попит. Закон попиту, його графічне відображення. Пропозиція. Закон пропозиції та його графічне відображення. Нецінові фактори попиту і пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції в умовах ринкової економіки. Ринкова рівновага. Ціна рівноваги. Еластичність попиту та пропозиції. Ціна товару і фактори, що на неї впливають. Види цін.

Конкуренція та її сутність. Ринкова конкуренція. Функції та форми конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції. Конкуренція і монополія. Конкуренція і моделі ринків. Особливості ціноутворення на різних ринках. Характеристика ринку досконалої конкуренції. Ринок недосконалої конкуренції: монополістична конкуренція, монополія, олігополія. Особливості ціноутворення на різних ринках. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство.

Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи. Фактори, що впливають на інфраструктуру. Функції ринкової інфраструктури.

Банки, їх види та функції. Структура банків: за ознакою форм власності і за функціональним призначенням. Банківські операції. Небанківські фінансові установи: страхові компанії, інвестиційні фонди, пенсійні фонди. Банківська система України.

Товарна біржа, її види і функції. Біржові угоди.

Механізм біржової торгівлі цінними паперами. Брокерські фірми. Курс акцій. Дивіденди. Біржові індекси. Акції. Облігації. Казначейські зобов'язання та ошадні сертифікати. Ринок цінних паперів. Фондова біржа та її функції.

Валютна біржа. Українська Міжбанківська валютна біржа.

Біржа праці та її функції. Служба зайнятості в Україні. Шляхи та проблеми розвитку ринкової інфраструктури в Україні.

Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин.

Домогосподарства як суб'єкт ринкових відносин. Загальна характеристика домогосподарств. Двоїста роль домогосподарств в економіці. Домогосподарства як постачальники ресурсів. Доходи домогосподарства. Витрати домогосподарства та їх структура. Розподіл доходів на особисте споживання, податки і

заощадження. Місце домогосподарства в кругообігу продуктів, ресурсів і доходів. Заощадження домогосподарств як джерело інвестицій.

Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток.

Сутність підприємництва і умови його існування. Види та функції підприємництва. Умови розвитку підприємництва. Об'єкти та суб'єкти підприємництва. Види підприємництва. Форми організації підприємницької діяльності.

Фірма (підприємство) – організаційна форма підприємництва. Джерела формування майна підприємств. Організаційна структура підприємства. Підприємство як суб'єкт ринкової економіки. Сутність та основні характеристики підприємства. Основні форми підприємств. Види та функції підприємств. Значення прибутку в розвитку підприємства. Підприємницький дохід. Валовий дохід та прибуток.

Регулювання підприємницької діяльності.

Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента

Становлення ринку капіталів. Позиковий капітал. Позиковий капітал як відокремлена частина грошових функціональних форм промислового і торговельного капіталу. Сутність позикового капіталу, його джерела та роль у розвитку економіки. Норма позикового проценту та його динаміка. Роль процентної ставки. Кредит як форма руху позикового капіталу. Форми кредиту. Роль і функції кредиту в сучасній ринковій економіці. Банки, їх роль та функції. Банківський прибуток.

Сфера обігу в ринковій економіці. Виникнення сфери товарного обігу в процесі еволюції товарно-грошових відносин. Сутність, функції та місце сфери обігу у ринковій економіці. Сфера обігу як сфера функціонування торговельно-мінових та кредитних відносин, торговельного та позикового капіталу. Торговельний капітал та його еволюція за сучасних умов. Особливості сфери функціонування торговельного капіталу та його функціональна структура. Сучасні форми торговельного підприємництва. Торговельний прибуток. Характеристика витрат обігу. Чисті і додаткові витрати обігу. Види та форми сучасної торгівлі. Товарні біржі та фондові біржі. Цінні папери.

Аграрні відносини. Сільське господарство як галузь матеріального виробництва, специфіка аграрних відносин. Особливості функціонування аграрної сфери в Україні. Підприємництво в аграрній сфері. Ринок землі. Рентні відносини. Економічна рента та її види. Земельна рента та орендна плата. Диференціальна земельна рента. Абсолютна земельна рента. Монопольна рента. Ціна землі. Форми прибутку в аграрному підприємстві. Державна політика підтримки сільськогосподарського виробника.

Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми.

Процес виробництва та відтворення. Сутність суспільного відтворення, його види: просте і розширене відтворення. Умови відтворення та реалізації суспільного продукту при простому та розширеному відтворенні.

Результати економічної діяльності. Сукупний суспільний продукт. Кінцевий суспільний продукт. Національний доход. Валовий національний продукт. Валовий внутрішній продукт. Тіньовий сектор в економічному відтворенні. Національне багатство і його структура. Відтворення та процес нагромадження.

Економічна діяльність і проблеми збереження навколишнього середовища. Відтворення: сутність, види та складові. Крива виробничих можливостей. Об'єктивні умови процесу розширеного відтворення на основі інновацій та інвестицій.

Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою.

Економічний розвиток. Сучасний підхід до сталого розвитку країн світу. Економічне зростання як відображення процесу розширеного відтворення. Типи економічного зростання. Моделі і теорії економічного зростання.

Економічний і соціальний прогрес, їх взаємозв'язок. Критерії економічного і соціального прогресу та його рушійні сили.

Циклічність суспільного відтворення. Види циклів. Фази економічних циклів. Національні та світові економічні цикли. Економічні кризи. Зовнішні та внутрішні фактори циклічного розвитку економіки. Теорії економічних циклів. Особливості розвитку економіки України.

Зайнятість: суть і форми. Теорії зайнятості. Повна зайнятість, виробничий потенціал і ефективність виробництва.

Зайнятість та відтворення сукупної робочої сили. Неповна зайнятість та рівень безробіття. Причини неповної зайнятості. Види і форми безробіття. Державне регулювання зайнятості.

Фактори розширеного відтворення робочої сили. Роль держави у відтворенні робочої сили. Закон зростання кваліфікації та професійної підготовки робочої сили.

Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції.

Господарський механізм, його суть і елементи. Особливості господарського механізму ринкової економіки. Господарський механізм: система управління економікою.

Держава як суб'єкт економічних відносин. Економічні функції держави. Концепції державного регулювання. Сутність, цілі, важелі (інструментарії) та основні напрями регулювання економіки. Планування і прогнозування економічного розвитку.

Фінансова система і фінансова політика в державі. Необхідність і сутність фінансів. Державні фінанси.

Фіскальна політика. Способи балансування державного бюджету. Фіскальні методи регулювання виробництва.

Механізм грошово-кредитного регулювання. Вплив грошово-кредитної політики на рівень суспільного виробництва.

Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік.

Економічна система капіталізму вільної конкуренції: суть і основні ознаки. Економічні відносини та відносини власності за умов капіталізму вільної конкуренції.

Економічна система монополістичного капіталізму. Концентрація та централізація виробництва і капіталу. Виникнення монополій. Тенденції монополізації економіки в Україні.

Фінансово-монополістичний капітал і його сутність. Фінансово-монополістичні групи. Фінансова олігархія. Державно-монополістична стадія еволюції капіталістичної економічної системи.

Теорія і практика економічної системи соціалізму. Директивне планування і централізоване управління. Державна власність та її межі. Планове ціноутворення. Суспільні фонди споживання. Загальна криза і розпад світової системи соціалізму.

Суть і ознаки змішаної економічної системи. Приватний акціонерний та державний сектори економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Концепції різноманітності моделей транзитивних економік.

Тема 16. Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин.

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Структура і тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Сутність і форми міжнародного руху капіталів, його масштаби, динаміка та географія. Причини, форми вивозу капіталу. Наслідки вивозу капіталу. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародні кредити.

Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют.

Фіксований і плаваючий валютний курс. Платіжний баланс та його регулювання. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили. Інші форми міжнародних економічних відносин.

Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток.

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Паливно-енергетична та сировинна залежність. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому.

Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекції	практичні	самост. робота		лекції	практичні	самост. робота
<i>1</i>	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістова частина 1. Загальні основи функціонування економічної системи								
Тема 1. Предмет і метод політичної економії	9	2	2	5	8	2	2	6
Тема 2. Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці	8	2	2	4	10			8
Тема 3. Економічні потреби та інтереси	8	2	2	4	8	2	2	6
Тема 4. Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку	9	2	2	5	10			8
Тема 5. Товарна форма організації суспільного виробництва. Товар та гроші	9	2	2	5	8			6
Тема 6. Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата	9	2	2	5	8	2	2	6
Тема 7. Витрати виробництва і прибуток	10	2	4	4	10	6	6	8
Разом за змістовою частиною 1	62	14	4	32	59			6
Змістова частина 2. Ринкова економіка як система								
Тема 8. Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення	9	2	2	5	8	2	2	6
Тема 9. Домогосподарство в системі економічних відносин	8	2	2	4	8			6
Тема 10. Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток	11	4	2	5	10	2	2	8
Тема 11. Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента	9	2	2	5	10			8
Тема 12. Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми	8	2	2	4	10			8
Тема 13. Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою	8	2	2	4	10	2	2	8
Тема 14. Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції	8	2	2	4	8	2	2	6
Тема 15. Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік	9	2	2	5	8			6
Тема 16. Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин	8	2	2	4	8	2	2	6
Тема 17. Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	10	2	4	4	10			8
Разом за змістовою частиною 2	88	22	22	44	10	10	70	
Усього годин	150	36	38	76	150	16	16	118

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод політичної економії	2
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці	2
3	Економічні потреби та інтереси	2
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку	2
5	Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші	2
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата	2
7	Витрати виробництва і прибуток	2
8	Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення	2
9	Домогосподарство в системі економічних відносин	2
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток	4
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента	2
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми	2
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою	2
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції	2
15	Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік	2
16	Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин	2
17	Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	2
	Разом	36

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод політичної економії	2
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці	2
3	Економічні потреби та інтереси	2
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку	2
5	Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші	2
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата	2

7	Витрати виробництва і прибуток	4
8	Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення	2
9	Домогосподарство в системі економічних відносин	2
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток	2
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента	2
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми	2
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою	2
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції	2
15	Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік	2
16	Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин	2
17	Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	4
	Разом	38

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і метод політичної економії	5
2	Виробництво матеріальних благ і послуг. Продукт і характер праці	4
3	Економічні потреби та інтереси	4
4	Соціально-економічний устрій суспільства. Економічна система та закони її розвитку	5
5	Товарна форми організації суспільного виробництва. Товар та гроші	5
6	Капітал: процес виробництва і нагромадження. Наймана праця і заробітна плата	5
7	Витрати виробництва і прибуток	4
8	Ринок: сутність, функції. Моделі ринків. Конкуренція і ціноутворення	5
9	Домогосподарство в системі економічних відносин	4
10	Підприємство як товаровиробник. Валовий дохід і прибуток	5
11	Галузеві особливості виробництва і функціонування капіталу. Форми прибутку, процент і рента	5
12	Суспільне відтворення. Суспільний продукт і його основні форми	4
13	Економічний розвиток. Зайнятість, відтворення робочої сили та їх регулювання державою	4
14	Господарський механізм у системі суспільного відтворення. Держава та її економічні функції	4
15	Сучасні економічні системи. Особливості розвитку перехідних економік	5
16	Сутність і структура світового господарства. Форми міжнародних економічних відносин	4
17	Економічні аспекти глобальних проблем та їх вплив на економічний розвиток	4
	Разом	76

9. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний (розповідь, лекція, пояснення), проблемний виклад матеріалу (проблемна лекція, семінар-дискусія), репродуктивний (виконання тестових і практичних завдань), інструктивно-практичний (інструкція до виконання практичних завдань за наведеним алгоритмом), дослідницький (проблемне завдання, наукове «міні-дослідження»).

10. Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння студентами матеріалу навчального курсу використовують такі форми та методи контролю і оцінювання знань:

- поточний контроль виконання завдань (експрес-опитування, оцінювання виконання тестових завдань, задач, підготовка і захист рефератів/презентації);
- контрольні роботи за змістовими частинами;
- складання екзамену.

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу. Методи усного контролю (бесіда або монологічна відповідь), методи письмового контролю (контрольні роботи, письмовий екзамен), дидактичні тести, практичні завдання, презентаційні завдання (реферати, презентації).

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Екзамен

Поточне оцінювання та самостійна робота																		Підсумковий екзамен – 40%	Сума (зважена)	
Змістова частина 1 – 25%									Змістова частина 2 – 35%									100	60/95	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	KP1	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17			KP2
3	3	3	3	3	3	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			5

T1, T2 ... T17 – теми змістових частин.

Бали за темами змістової частини навчальної дисципліни складаються з 0.5 балу за присутність та оцінки таких видів роботи:

Домашнє завдання – до 1.5 балів.

Підготовка реферату/презентації – до 3 балів.

Виконання практичних і тестових завдань, усна відповідь, активна участь у роботі – до 5 (2) балів.

Додаткові бали нараховуються за участь у науково-практичних конференціях з підготовкою тез і доповіддю за тематикою навчального курсу – 5 балів.

Схеми оцінювання ХДАЕУ

Національна диференційована шкала

Оцінка	Мін. рівень досягнень	Макс. рівень досягнень
Відмінно/Excellent	90	100
Добре /Good	74	89
Задовільно/Satisfactory	60	73
Незадовільно/Fail	0	59

Шкала ECTS

A	90	100
B	82	89
C	74	81
D	64	73
E	60	63
Fx	35	59
F	1	34

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності/Local grade	Оцінка ЄКТС grade		Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Excellent	відмінно
82-89	B	Good	добре
74-81	C		
64-73	D	Satisfactory	задовільно
60-63	E		
35-59	FX	Fail	незадовільно
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з навчального курсу «Політична економія» для здобувачів вищої освіти економічного факультету першого (бакалаврського) освітнього рівня. Херсон, 2023.

2. Методичні матеріали до самостійної роботи з дисципліни «Політична економія» для здобувачів вищої освіти економічного факультету першого (бакалаврського) освітнього рівня. Херсон, 2022.

3. Тестові завдання з навчального курсу «Політична економія» для здобувачів вищої освіти економічного факультету першого (бакалаврського) освітнього рівня. Херсон, 2023.

4. Методичні матеріали до семінарських та практичних занять з дисципліни «Політична економія» для здобувачів вищої освіти економічного факультету першого (бакалаврського) освітнього рівня. Херсон, 2023.

13. Рекомендована література

Базова

1. Hancké B., Van Overbeke T., Voss D. Understanding Political Economy. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023.
2. Mankiw, N. Gregory. Principles of Economics. Eighth Edition. 2016. URL: <https://institutiones.com/download/books/3264-principles-of-economics-mankiw.html>
3. Marshall, Alfred. Principles of Economics. Eighth Edition. 2011 (1920). https://oll-resources.s3.us-east-2.amazonaws.com/oll3/store/titles/1676/Marshall_0197_EBk_v6.0.pdf
4. Ravenhill J. (ed.) Global Political Economy. 6th ed. Oxford : Oxford University Press, 2020.
5. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. Кн. 1 : Мікроекономіка / за ред. С. Панчишина, П. Островерха. Київ : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 648 с.
6. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : підручник : у 2 кн. Кн. 2 : Макроекономіка / за ред. С. Панчишина, П. Островерха. Київ : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 390 с.
7. Економічна теорія: політична економія : навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Зверькова. Одеса : Астропринт, 2014. 338 с.
8. Бріль М. С., Кліменко О. М., Лісна І. Ф. та ін. Політична економія : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. 280 с.
9. Політична економія : навчальний посібник / за наук. ред. О. І. Ємець. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2017. 328 с. Помінова І.І. Політична економія : навч.-метод. посібник. Харків:, 2016. 268 с.
10. Федоренко В.Г. Політична економія: Підручник. 2-ге вид. Київ, 2015. 487 с.
11. Юрій С. І. Економічна теорія: політична економія : підручник. Київ : Кондор, 2025. 604 с.

Додаткова

1. Гронтковська Г.Е., Косік А.Ф. Мікроекономіка: Навч. пос. 2-ге видання, перероблене та доповнене. Київ, 2008. 438 с.
2. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. 6-те вид., перероб. і доп. Київ, 2007. 719 с.
3. Інституції, поведінка та економічна теорія. Внесок до класико-кейнсіанської політичної економії / Г. Бортіс ; пер. з англ. Т. Бардадим. Київ, 2007. 557 с.

4. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег. Серия: Классики экономической науки - XX век / Дж. М. Кейнс Москва, 2002. 352 с.
5. Макроекономіка та макроекономічна політика: навч. посіб. / А.Ф. Мельник, Т.Л. Желюк, О.В. Длугопольський, О.В. Панухник; Наук. ред. А.Ф. Мельник. К.: Знання, 2008.
6. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. Київ, 2009. 743 с.
7. Мікроекономіка. Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. Київ, 2008. 677 с.
8. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. - М. : Эксмо, 2007. - 960 с.
9. Тарасевич В.М. Актуальні виміри сучасної політичної економії. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2020. № 1. С. 107-111.
10. Тарасевич В.М. Еволюція і предмет філософії та методології економічної науки: світові тенденції й національні особливості. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2019. № 2. С. 59-80.
11. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи : Пер. со 2-го англ. изд. - М. : Дело ЛТД, 1995. - 864 с
12. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії. Київ, 2016. 277 с.
13. Шумпетер Й.А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу. Київ, 2011. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Shumpeter_Yozef_A/Teoriia_ekonomichnoho_rozvytku_Doslidzhennia_prybutkiv_kapitalu_kredytu_vidsotka_ta_ekonomichnoho_ts/
14. Bartik, Alexander W.; Bertrand, Marianne; Cullen, Zoe; Glaeser, Edward L. The impact of COVID-19 on small business outcomes and expectations. *PNAS*. July 28, 2020. #117 (30) 17656-17666. URL: <https://doi.org/10.1073/pnas.2006991117>

Інформаційні ресурси

1. Сайт Антимонопольного комітету України. URL: <http://www.amc.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
2. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
3. Сайт Міністерства цифрової трансформації України. URL: <http://www.dkni.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
4. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
5. Сайт журналу «Економічна теорія». URL: <http://etet.org.ua/>.
6. Сайт «Інвест-газети». URL: <https://investgazeta.ua/uk/> – Назва з титул. екрану.
7. Сайт Інформаційно-аналітичного порталу АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua> – Назва з титул. екрану.
8. Сайт Міжнародного валютного фонду. URL: <http://www.imf.org> – Назва з титул. екрану.
9. Сайт Міністерства економіки України. URL: www.me.gov.ua – Назва з титул. екрану.
10. Сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua> – Назва з титул. екрану.

11. Сайт Міністерства соціальної політики України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index> – Назва з титул. екрану.
12. Сайт Міністерства фінансів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mof.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
13. Сайт Національного банку України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
14. Сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua> – Назва з титул. екрану.
15. Сайт Світового банку / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org> – Назва з титул. екрану.
16. Сайт World Economics Association (WEA) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldeconomicsassociation.org/wea/general-information/> – Назва з титул. екрану.

Питання до іспиту

1. Виникнення та розвиток політичної економії
2. Предмет політичної економії та її функції
3. Економічні поняття, категорії і закони
4. Методи дослідження економічних явищ і процесів
5. Поняття виробництва та його фактори. Продуктивні сили.
6. Характеристика суспільного продукту та його основні форми.
7. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.
8. Виробничий потенціал суспільства і межа виробничих можливостей.
9. Економічні потреби суспільства, їхня суть та структура.
10. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація.
11. Формацийний та цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку.
12. Економічна система, її сутність, цілі й основні структурні елементи.
13. Типи економічних систем: підходи до класифікації. Основні риси командно-адміністративної, ринкової та змішаної економіки. Моделі ринкової економіки.
14. Форми організації суспільного виробництва: натуральна і товарна. Основні риси.
15. Товар і його властивості.
16. Альтернативні теорії вартості.
17. Виникнення, сутність і функції грошей
18. Грошовий обіг та його закони. Інфляція: сутність, види, вимірники, соціально-економічні наслідки.
19. Грошова система та її типи
20. Капітал як економічна категорія. Класифікація капіталу
21. Кругообіг і оборот капіталу (фондів) на підприємстві
22. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати
23. Соціальні аспекти економічних відносин. Диференціація доходів.
- Крива Лоренца та коефіцієнт Джині.
24. Витрати виробництва, їх сутність і види
25. Собівартість продукції, її види та структура
26. Сутність, види і функції прибутку
27. Теорії прибутку
28. Суть ринку, його риси та структура
29. Ринковий механізм та його основні елементи
30. Типи ринкової структури. Конкуренція і монополія
31. Поняття і суть ринкової інфраструктури, її основні елементи
32. Банки, їх функції, види та місце в ринковій інфраструктурі.
33. Біржі, їх види та функції. Різновиди біржових угод
34. Економічна сутність домогосподарств та їхні функції.
35. Доходи і витрати домогосподарств.
36. Сутність власності та її роль в економічному житті суспільства.

37. Підприємництво: сутність, умови. Підприємство як первинна ланка економіки. Класифікація підприємств
38. Аграрна сфера виробництва та її особливості.
39. Рентні відносини. Види земельної ренти
40. Торговельний капітал і торговельний прибуток.
41. Позиковий капітал і позиковий процент.
42. Цінні папери як фіктивний капітал сфери обігу.
43. Сутність суспільного відтворення. Суспільний продукт і національне багатство.
44. Валовий національний продукт (ВНП), валовий внутрішній продукт (ВВП), чистий продукт (ЧП), національний дохід (НД). Методи розрахунку ВВП: за доходами і за витратами.
45. Суть і типи економічного зростання. Моделі і теорії економічного зростання.
46. Циклічність економічного розвитку: причини, прояви і теорії.
47. Зайнятість, її форми та показники.
48. Сутність, види і соціально-економічні наслідки безробіття.
49. Державне регулювання зайнятості і відтворення робочої сили.
50. Функції держави в ринковій економіці. Суспільні блага. Зовнішні ефекти.
51. Фінансова система і фінансова політика
52. Монетарна система та кредитно-грошова політика
53. Перехідна економіка, її ознаки і моделі
54. Світове господарство: сутність та структура
55. Міжнародна торгівля: сутність, структура і показники
56. Рух міжнародного капіталу і його форми
57. Міжнародна міграція робочої сили: сутність, причини, наслідки, показники.
58. Міжнародні валютно-фінансові відносини
59. Сутність, причини виникнення та класифікація глобальних проблем
60. Внесок України у розв'язанні глобальних проблем. Участь у міжнародних організаціях